

MEMÒRIA

Projecte: Noves portes al jaciment arqueològic d’Empúries

Autor: Lluís Pretel Fumadó

Empúries és un enclau arqueològic situat a l’Alt Empordà. Col·lindant amb el municipi de l’Escala aquesta va ser la porta d’entrada de la cultura grega i romana a la península Ibèrica. El pas del temps ha superposat estructures físiques posteriors a les greco-romanes tant naturals com artificials afectant així a la comprensió unitària del lloc tal i com es percebia pels habitants de la neàpolis grega actualment convertida en jaciment. La gran depressió pròxima al jaciment era en un origen una prolongació del mar i per tant Sant Martí d’Empúries es tractava d’una illa. La sedimentació del fluvià va anar dipositant, amb el pas del temps, terres i així acabar generant l’actual perfil de la costa.

Les posteriors excavacions per donar a llum el jaciment arqueològic així com el traçat del passeig marítim que voreja el jaciment han generat unes barreres físiques que impedeixen per complet la visió tant directa del mar que tenien els grecs i oculta per complet des del jaciment el moll helenístic que era un element molt important tractant-se d’una colònia molt vinculada al comerç marí. Un lloc d’intercanvi i moviment que disposava d’aquest accés marí així com de l’accés terrestre.

Així el projecte intentarà resoldre tant la problemàtica històrica per intentar fer comprendre d’alguna manera com s’organitzava el poblat grec i també, solventar totes aquelles disfuncions actuals que es van trobant a tot el llarg del passeig que uneix L’Escala i Sant Martí d’Empúries mitjançant petites intervencions puntuals en indrets sensiblement importants per la seva situació urbana.

Així aquesta dualitat entre el passat i el present, i en l’actualitat entre estiu i hivern, fan d’Empúries un lloc on en un origen havia estat un indret de moviment i intercanvi mercantil i que en l’actualitat, aquests fluxes es continuen donant degut a la gran variació que sofreix el lloc entre ambdues estacions de l’any. Un lloc de canvis, on el vaivé de les persones, del vent i de les onades fan que res sigui mai igual.

Així a través de la diagnosi localitzem dos nodes importants susceptibles de ser intervinguts. Un node d’accés que reordeni totes aquelles intervencions desordenades i actuals com el WC, el barracó d’accés, el xiringuito de la platja i que traslladi o solucioni d’alguna manera tot l’aparcament que està a primera línia de mar i que encaixona unes troballes arqueològiques. I un node de sortida que allargui les traces de l’antiga colònia grega i d’alguna manera retorni al visitant aquella sensació de flotar, aporti nous punts de vista del jaciment i de l’entorn i t’acabi retornant a l’actual passeig marítim. Així com tot el camí comprès entremig d’ambós nodes i que amb petits eixamplaments del camí intentarà fer entendre que les traces viàries del poblat grec creuaven cap al mar, i posar de manifest el moll helenístic en la concepció del jaciment mitjançant un petit mirador.

Estudiant les traces urbanes del jaciment el projecte intenta estirar-les a través de passarel·les i tot allargant-les tornar a contactar amb el passeig marítim tot propiciant una lectura longitudinal del jaciment i no una lectura cíclica. Així doncs, el mar era la base del perquè els grecs es van instal·lar a Empúries. L’accés s’organitza mitjançant recorreguts, escales i rampes que topogràficament es van adaptant per tal de minimitzar el seu impacte des del jaciment. L’excavació de la antiga metal·lúrgica fora muralles i la vinculació d’aquesta amb la nova intervenció així com la connexió que vol establir el projecte amb el nou centre de recepció del visitant actualment molt vinculat a l’accés rodat superior (d’aquells que ja estan convençuts que visitaran el jaciment) però que no es vincula a tots aquells que no coneixen de la importància del jaciment per la península Ibèrica. La intervenció doncs són petits espais servidors que es vinculen directament a uns espais diàfans i flexibles que poden albergar diferents programes en funció de l’època de l’any en què ens trobem.

La intervenció de sortida allarga les traces tot generant dos recorreguts. Un d’ells conclou la visita ràpidament i és una passarel·la de manteniment per els petits serveis que s’hi donen a la cota del passeig: una sortida més ràpida del jaciment per tots aquells que han d’anar directament al passeig o bé a algun dels espais polivalents de conferència, diàleg o exposicions públiques. L’altra passarel·la és una perllongació del museu. Un seguit d’exposicions sota una coberta però totalment permeable amb l’entorn natural que acaben conclouen la visita tot trobant l’Esculapi com a última fita rellevant del museu.

Ambdues intervencions prenen escala en el lloc tot endinsant-se en les frondoses masses de pins que conformen el lloc. La tipologia vertical d’aquest tipus de vegetació, amb un llarg tronc i una frondosa copa, permeten que la intervenció quedi en un segon pla i que les passarel·les quedin acotades en tot moment sota la vegetació.

El projecte es materialitza mitjançant petits cubliques formats per murs de formigó abocat en obra que es pleguen en sí mateixos. Negant per complet la relació amb l’exterior exceptuant un lluernari superior de policarbonat cel·lular que garanteix una claror natural permanent. Per altra banda, alguns d’aquests cubliques que conformen el projecte té la intenció de ser permeable i interactuar amb el visitant, així s’organitza com una espècies de biombo de lames de fusta amb els intersticis de vidre. El sistema tectònic de rampes i recorreguts es cobreix amb una coberta inclinada de teula plana ceràmica sobre rastrells i corretges de fusta. Entre ambdós plans de coberta es produeix una franja continua de llum que marca aquesta direccionalitat dels fluxes i recorreguts.

L’estructura que sustenta la coberta és una estructura metàl·lica de perfils HEB i IPE que redueixen al màxim el cantell del pilar i de la jàssera. No es tracta d’un perfil tubular ni massís que donaria una imatge mes pesada a l’estructura. Tot el càlcul de l’estructura està calculat tot augmentant l’increment de seguretat en el coeficient d’exposició del vent per les ràpides i fortes ràfegues de vent que es poden donar a Empúries. En l’edifici de sortida el projecte se sustenta sobre una estructura de formigó, que per la seva dimensió en alguns casos les jàsseres són de formigó pretensat.

Les instal·lacions del projecte es redueixen a la màxima expressió, resolent el tema de la recollida d’aigua pluvial i el sanejament residual. Climàticament el projecte està en la seva majoria no climatitzat ja que els espais són oberts o bé no són en la seva majoria habitats: són d’ús puntual i esporadic, tals com magatzems i banys. En els cubicles de recepció i de souvenirs, on l’usuari hi haura d’estar periòdicament el sistema emprat és un sistema de radiadors convencionals mitjançant un sistema bitubular de retorn invertit i que per minimitzar-ne el cost energètic s’empra de l’energia geotèrmica mitjançant una sonda geotèrmica. Les plaques solars es descarten per l’àmplia massa boscosa de l’entorn.

La il·luminació és tènue, puntual i encastada al terra i als murs, proporciona una llum ambiental que remarquen els recorreguts. L’habitual horari diurn del jaciment no fan necessària una excessiva il·luminació del projecte. Les sales d’exposicions estaran degudament il·luminades amb llums focalitzades de LED amb una incidència de 30º amb la vertical.